

УДК 336.027:330.341.1
JEL Classification: O32

Волощук Ю.О.,
канд. екон. наук, доцент, директор
навчально-наукового інституту дистанційної освіти,
Волощук В.Р.,
канд. екон. наук, керівник навчально-методичного
центру забезпечення якості вищої освіти,
Подільський державний аграрно-технічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Voloshchuk Yu.O.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., director of education
and research institute of distance education,
Voloshchuk V.R.,
cand.sc.(econ.), head of educational and methodical
center for quality assurance in higher education,
State Agrarian and Engineering University in Podilya

FINANCIAL SUPPORT FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES

Постановка проблеми. Збалансований розвиток агропромислових підприємств є чинником забезпечення конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках, тому актуальним питанням є пошук джерел фінансування на інноваційній основі. Глобалізаційні процеси витіснення національного капіталу іноземним і транснаціональним капіталом мають адекватно компенсуватися впровадженням українськими банками новітніх управлінських технологій, сучасних інструментів регулювання, підтримкою розвитку вітчизняного фондового ринку, підвищенням фінансової грамотності населення та його активним залученням до економічних процесів.

Інноваційна модель розвитку економіки вимагає створення адекватного механізму фінансового забезпечення, який би дозволив в умовах обмеженості фінансових ресурсів забезпечити її ефективність на перспективу. У зв'язку з цим, вирішення проблем фінансового забезпечення інноваційного розвитку агропромислових підприємств вимагає раціонального використання наявних фінансових ресурсів як окремих підприємств, так і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем інноваційного розвитку підприємств та питаннями фінансового забезпечення такого розвитку приділяли увагу значна кількість вчених. Основні поняття та сутність інновацій, удосконалення матеріально-технічної бази аграрних підприємств займались у своїх дослідженнях М.Г. Михайлов [12]; Ю.О. Лупенко, О.В. Захарчук, О.В. Вишнеvsька [13], В.В. Іванишин [21].

Питаннями активізації та інституціональному забезпеченню інноваційного розвитку аграрних підприємств в своїх дослідженнях займались Охотнікова О.М., Єфименко М.М. [14], С.М. Ілляшенко [16], Квасницька Р.С., Ардашкіна Н.С. [17]. Вивченню управлінських аспектів розвитку інноваційної діяльності підприємств та удосконаленню методів управління такою діяльністю приділяли увагу Й.М. Петрович [18], В.І. Покотилова [19] та інші.

В той же час, виникає необхідність більш глибокого вивчення проблематики фінансування інноваційного розвитку як в теоретичному аспекті, так і в практиці сільськогосподарського виробництва, і це зумовлює подальше вивчення проблем. У науковій літературі переважно акцентується увага на особливостях застосування інновацій у промисловості. Водночас, недостатньо вивченими залишаються особливості інноваційної діяльності в сільському господарстві, а також визначення пріоритетних джерел фінансування наукових розробок та їх комерціалізації.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування сутності та особливостей здійснення інноваційних процесів та інструментів і джерел фінансування інноваційної діяльності агропромислових підприємств, опрацювання можливостей прикладного застосування дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прогрес будь-якої держави сьогодні нерозривно пов'язаний з інноваційно-інвестиційним розвитком суспільства. Якщо раніше країна могла впевнено утримувати позиції на зовнішніх ринках за рахунок дешевої робочої сили та сировинних матеріалів, то

на даний час через посилення конкуренції на світовому ринку дедалі більшого значення набуває нестандартний науково-технічний напрям розвитку держави, підкріплений значними фінансовими ресурсами.

Але, на сьогодні, необхідним є подолання проблем, що можуть завадити швидкому становленню моделі розвитку країни на інноваційно-інвестиційній основі. Однією з них є проблема наявності значної кількості нормативно-правових актів, які різносторонньо регламентують інноваційно-інвестиційну діяльність в країні, проте не дають чіткого розуміння механізму здійснення такої діяльності, що в кінцевому випадку тільки заплутує зацікавлені сторони і не дозволяє повною мірою забезпечити становлення моделі інноваційно-інвестиційного розвитку країни.

У зв'язку з цим, необхідність створення єдиного узагальненого нормативно-правового акту є актуальною для сучасних умов. На сьогодні в Україні діють закони, що регулюють діяльність в сфері інновацій та інвестицій та Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки [1-10] та ін.

Вказані нормативні акти закріплюють основні положення та поняття державної політики у сфері інноваційної діяльності, а також ними визначено перелік компетенцій органів державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю. Проте і ці документи не визначають загальних шляхів та векторів державної політики у сфері інновацій, правового поля здійснення такої діяльності, особливості підпорядкування та основного правового механізму в цій галузі.

Зазначимо, що інноваційна діяльність – це діяльність з перетворення результатів наукової та науково-технічної діяльності на інновації і використання останніх для забезпечення конкурентоспроможності та розвитку підприємства [11, с. 249].

Збалансований розвиток України, який має базуватися на новій економіко-політичній парадигмі, вимагає відповідного фінансового механізму і врівноваженої взаємодії ефективної банківської системи, бізнесу, пенсійної системи, страхової політики, фондового ринку, а також запровадження вдосконаленого Податкового кодексу.

Реалії сьогодення визначають критично низький рівень розвитку українського фінансового ринку та значний відсоток грошей поза банками; так, готівкові заощадження домогосподарств та обсяги тіньової економіки за різними оцінками складають від 17 % ВВП (за даними Державної служби статистики України) до 52 % ВВП (за даними Мінекономрозвитку України).

У сучасних умовах аграрні підприємства не розраховують на підтримку державного сектору. Для власного інноваційного розвитку вони змушені самостійно шукати шляхи вдосконалення технологій виробництва та управління на інноваційній основі. Високий рівень зносу основних засобів, використання застарілих технологій і техніки, «стрибки» цін на матеріально-технічні ресурси, обмеженість фінансових ресурсів для інноваційного розвитку, специфічні особливості вітчизняного ведення бізнесу зумовлюють низьку конкурентоспроможність галузей у порівнянні з західними країнами.

Проте загалом аналіз витрат на виконання наукових досліджень і розробок за всіма видами робіт у фактичних цінах вказує на тенденцію росту на 65%. Найвищі темпи росту відбулись на виконання прикладних досліджень, майже вдвоє та на 67,9% на науково-технічні розробки (табл. 1).

Таблиця 1

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, млн грн

Рік	Усього, у фактичних цінах	У тому числі на виконання		
		фундаментальних наукових досліджень	прикладних наукових досліджень	науково-технічних (експериментальних) розробок
2010	8107,1	2175,0	1589,4	4342,7
2011	8513,4	2200,8	1813,9	4498,7
2012	9419,9	2615,3	2023,2	4781,4
2013	10248,5	2698,2	2061,4	5488,9
2014	9487,5	2452,0	1882,7	5152,8
2015	11003,6	2460,2	1960,6	6582,8
2016	11530,7	2225,7	2561,2	6743,8
2017	13379,3	2924,5	3163,2	7291,6
Відношення 2017 р. до 2010 р., %	165,0	134,5	199,0	167,9

Джерело: розраховано авторами на основі [12]

За аналізований період найменше витрачено на виконання фундаментальних досліджень, тобто можна відмітити тенденцію до комерціалізації прикладних наукових досліджень. Інноваційно-інвестиційний розвиток став орієнтиром для впровадження новітніх науково-технологічних здобутків

суспільства. Також не є новиною, що дедалі більше підприємств усіх форм власності, різноманітних установ та організацій застосовують у своїй діяльності прогресивні досягнення науки і техніки [13].

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт за аналізований період з 2010 по 2015 роки зріс на 27,8%. Тобто можна констатувати факт зростання продуктивності праці та ефективного виконання науково-технічних робіт, особливо прикладних досліджень на 40,5% і надання науково-технічних послуг на 31,9%, розробок на 29,5%, фундаментальних досліджень на 12,7% та зменшення питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП на 0,26% за аналізований період (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт

Рік	Всього, у фактичних цінах, млн грн	У тому числі				Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %
		Фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	розробки	науково-технічні послуги	
2010	9867,1	2188,4	1617,1	5037,0	1024,6	0,90
2011	10349,9	2205,8	1866,7	4985,9	1291,5	0,79
2012	11252,7	2621,9	2057,7	5369,9	1203,2	0,80
2013	11781,1	2695,5	2087,8	5772,8	1225,1	0,80
2014	10950,7	2475,2	1910,2	5341,5	1223,8	0,69
2015	12611,0	2465,6	2271,3	6523,0	1351,1	0,64
Відношення 2015 р. до 2010 р., %	127,8	112,7	140,5	129,5	131,9	-0,26

Джерело: розраховано авторами на основі [12]

Підвищити ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств можна через розробку оптимальної інноваційної стратегії розвитку підприємств, прийняття зважених оптимальних управлінських рішень і запровадження заходів їх стимулювання, таких як:

- надання пільг при оподаткуванні підприємствам, що витрачають власні та залучені кошти на наукові дослідження і розробки, провайдинг інновацій, залучення інвестицій тощо;
- інвестування за рахунок амортизаційних відрахувань, раціональне реінвестування прибутку;
- використання різноманітних форм фінансування інноваційної діяльності підприємств;
- створення системи нормативів фінансових коефіцієнтів для визначення рівня інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств;
- створення інноваційно-інвестиційних кластерів;
- створення державних і регіональних рейтингів підприємств, що займаються інноваційно-інвестиційною діяльністю [14].

Дані табл. 3 вказують на незначне зростання (на 2,4 %) питомої ваги підприємств, що займалися інноваціями, збільшення вдвоє витрат на дослідження і розробки за рахунок суттєвого приросту внутрішніх досліджень, а також значне скорочення розходів на зовнішні НДР, придбання інших зовнішніх знань та інших витрат за період з 2010 р. до 2017 р.

Проведемо аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності агропромислових підприємств за 2010-2017 рр. на основі даних табл. 4.

Розгляд джерел фінансування інноваційної діяльності агропромислових підприємств вказує на зростання надходжень з державного бюджету, власних коштів, інших джерел. Потрібно відмітити суттєве скорочення вкладень іноземних інвесторів, що відобразилось на незначному рості загальних обсягів фінансування.

Ще одним напрямом інноваційно-інвестиційної діяльності, який потребує регулювання є масові інновації та інвестиції, що у розвинених країнах охоплюють 90% загальних обсягів високотехнологічного бізнесу. Такий вид діяльності не потребує ні пільг, ні державного фінансування, він функціонує на групі учасників, що поєднанні спільними інтересами та проектами. Така група складається з наукових закладів та підрозділів (факультети, кафедри), інвестиційних компаній та фондів, науково-дослідних інститутів та установ, які мають високий рівень конкурентоспроможності на зовнішніх та внутрішньому ринках, високотехнологічні інноваційні компанії, компанії з провайдингу інновацій тощо.

Таблиця 3

Загальний обсяг витрат за напрямами інноваційної діяльності

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за напрямами						
			дослідження і розробки	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань	підготовка виробництва для впровадження інновацій	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР				
2010	13,8	8045,5	996,4	818,5	177,9	141,6	X	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	833,3	246,6	324,7	X	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	965,2	231,1	47,0	X	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	1312,1	326,4	87,0	X	5546,3	2290,9
2014	16,1	7695,9	1754,6	1221,5	533,1	47,2	X	5115,3	778,8
2015	17,3	13813,7	2039,5	1834,1	205,4	84,9	X	11141,3	548,0
2016	18,9	23229,5	2457,8	2063,8	394,0	64,2	X	19829,0	878,4
2017	16,2	9117,5	2169,8	1941,3	228,5	21,8	X	5898,8	1027,1
Відношення 2017 р. до 2010 р., %	2,4	113,3	217,8	237,1	128,4	15,4	*	116,8	55,3

Джерело: розраховано авторами на основі [12]

Таблиця 4

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1
2017	9117,5	7704,1	227,3	107,8	1078,3
Відношення 2017 р. до 2010 р., %	113,3	161,3	261,3	4,5	139,6

Джерело: розраховано авторами на основі [12]

Держава в цьому напрямку лише виконує законодавчу та контролюючу функції. Інша система зв'язків виникає між органами місцевої влади та інноваційним середовищем, в яких відбувається масова інноваційна діяльність. Оскільки такі середовища є сконцентровані за регіональним принципом, вони створюють додаткові «інтелектуальні» робочі місця для конкретного регіону, забезпечуючи приток інвестицій. Регіональна влада зацікавлена у тісній співпраці з науковими парками, стаючи співзасновником цих інноваційних середовищ, беручи участь в управлінні, надаючи їм іншу підтримку [13].

При цьому механізми державної підтримки інноваційної діяльності має бути істотно спрощено у формальній частині, з обов'язковим залученням до цієї процедури представників ринку високих технологій [15, с. 17]. Так, доцільним для нашої держави стане застосування диференційованого фінансування інновацій та науково-дослідної діяльності через залучення приватного сектору, а потім і перекладення частини фінансового тягаря з державних інституцій на нього. Цей спосіб фінансування, як показує зарубіжний досвід, дасть змогу ефективно й безперервно отримувати кошти на

розроблення передових технологій та науково-дослідницьку діяльність, а також не позбавить державу можливості контролювати інноваційну сферу. Проте, Україна не зобов'язана сліпо запозичувати чужі моделі, але має раціонально використовувати позитивні здобутки зарубіжних країн [16-19].

Заслуговує на увагу такий напрям розвитку інноваційної сфери, як комерціалізація наукових розробок, тобто заснування комерційних центрів зі створення інноваційних продуктів на базі державних науково-дослідних установ та наукових інституцій приватного сектору. Такий підхід забезпечить стрімке та ефективне впровадження результатів наукової діяльності у практику, а також швидше отримання прибутку від них. Це уможливить повернення витрат на наукові дослідження через короткий проміжок часу, а також залучення коштів для створення нових інноваційних продуктів. Зазначений напрям інноваційної діяльності ефективно працює у таких країнах, як Австрія, США, Швеція. Врахувавши їхній позитивний досвід, Україна зможе створювати та вдосконалювати якісні наукові розробки і розширювати сферу інноваційної діяльності [15, с. 19].

Національна економіка може запустити ланцюг від інвестицій і передачі технологій до забезпечення підвищення соціальних стандартів за наявності детермінант притоку інвестицій, технологічного трансферту та подальшого збільшення іноземних інвестицій (рис. 1).

Рис. 1. Ефекти притоку прямих іноземних інвестицій у національну економіку

Джерело: побудовано авторами на основі [20, с. 21].

З макроекономічної точки зору лізинг може стати тим фінансовим інструментом, який допоможе профінансувати реновацію застарілих виробничих потужностей та оновлення інфраструктури в Україні.

Значну увагу лізингу в аграрному секторі в своїх роботах приділяє Іванишин В.В. Він відзначає, що в умовах дефіциту бюджетних асигнувань, відсутності прямих інвестицій та дешевих кредитів саме лізинг дає можливість активізувати інноваційну діяльність, забезпечує відновлення основних засобів, створює передумови для належного матеріально-технічного та сервісного забезпечення сільгоспвиробників без значних стартових капіталовкладень в короткі строки [21, с. 4].

У лізингової галузі є значні перспективи до зростання. Попит на послуги лізингових компаній в Україні та обсяги лізингових угод будуть стрімко зростати найближчі три-п'ять років, а обсяг фінансування українського бізнесу за угодами лізингу може як мінімум подвоїтись до 2021 року. Насамперед це відбудеться за рахунок значного відкладеного попиту підприємств. Крім того, значно активізуються в наданні послуг фінансового лізингу комерційні банки, які, маючи прямий доступ до фінансування, можуть дуже швидко збільшувати свої портфелі.

Таким чином, комплексний розвиток фінансової системи держави забезпечить можливість створення фінансово-інвестиційного кластера, який дозволить замінити короткостроковий спекулятивний капітал та дасть можливість покрити потреби національної економіки у довгострокових ресурсах задля збалансованого інноваційного розвитку. За умови ефективної економічної, монетарної, фіскальної політики це стане одним з ключових чинників збалансованого розвитку України у довгостроковій перспективі при умові забезпечення економічної безпеки для інвесторів.

Висновки з проведеного дослідження. Розгляд джерел фінансування інноваційної діяльності агропромислових підприємств вказує на зростання надходжень з державного бюджету, власних коштів, інших джерел. Потрібно відмітити суттєве скорочення вкладень іноземних інвесторів, що відобразилось на незначному рості загальних обсягів фінансування. Глобальний розподіл інвестицій у світі характеризується нерівномірністю, спостерігається залежність збільшення обсягів залучених інвестицій та зростання рівня розвитку країни.

Пропонуються такі найважливіші аспекти захисту прав інвесторів: відкрити доступ до притоку прямих іноземних інвестицій та кредитування суб'єктам малого та середнього бізнесу через спеціальні фонди, спільно з міжнародними установами; створити розгалужену інфраструктуру технологічного трансферту, інноваційно-інвестиційних кластерів; запровадити механізм державних і регіональних

рейтингів підприємств, що займаються інноваційно-інвестиційною діяльністю, апробації інвестиційних проектів на агропромислових підприємствах; інтеграція інвестиційного законодавства; створити національну систему страхування інвестиційних ризиків при реалізації довгострокових проектів; інтеграція до європейського інвестиційного простору через підписання низки угод та адаптація законодавчої бази до МСАА; проведення аудиту спеціальних режимів інвестиційної діяльності та уточнення концепції їх застосування, а також створення нормативно-правової бази господарських і рентних відносин щодо участі іноземних інвесторів, фінансування українського бізнесу за угодами лізингу може як мінімум подвоїтись; законодавче закріплення можливості реорганізації корпоративних і пайових фондів, подальшого збільшення притоків іноземних інвестицій.

Першочергові заходи розбудови стійкої фінансової безпеки країни мають бути спрямовані на усунення: несприятливих умов фінансування, адміністрування податків, перешкод в отриманні у власність земельних ділянок, жорстких вимог щодо контролю підприємницької діяльності; недоліків у підготовці програм і проектів для державного інвестування інноваційного розвитку; диспропорцій у функціонуванні інвестиційного ринку та асиметрії розвитку об'єктів інвестиційної інфраструктури, а саме інвестиційних компаній та фондів, науково-дослідних інститутів та установ, високотехнологічних інноваційних компаній з провайдингу інновацій; правових прогалин у створенні дієвих механізмів лізингу, державно-приватного партнерства.

Література

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 848-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 23.07.2018)
2. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07. 2001 р. № 2623-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> (дата звернення: 22.07.2018).
3. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (дата звернення: 22.07.2018).
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4.07.2002 р. № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 23.07.2018).
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 25.07.2018).
6. Про Державне агентство з інвестицій та розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2010 р. № 356-2010-п. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/356-2010-%D0%BF> (дата звернення: 25.07.2018).
7. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 р. № 294-2012-п. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/294-2012-%D0%BF> (дата звернення: 24.07.2018).
8. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1056. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249657691> (дата звернення: 24.07.2018).
9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 05.12.2012 р. № 3715-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 22.07.2018).
10. План заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів від 4.06.2015 р. № 575-2015-р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80> (дата звернення: 24.07.2018).
11. Квасницька Р. С., Ардашкіна Н. С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. С. 247-251.
12. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 4.08.2018).
13. Михайлов М. Г. Стратегічні напрями матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств. *Агросвіт*. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2544&i=1> (дата звернення: 15.07.2018).
14. Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства України: посіб. / Ю. О. Лупенко та ін.; за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. Київ: ННЦ ІАЕ, 2015. 144 с.
15. Охотнікова О. М., Єфименко М. М. Основні напрями інноваційного розвитку України: стан та перспективи. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2012. № 4. С. 15-22.
16. Згуровський М. Точка біфуркації для України. *Дзеркало тижня*. 2007. Вип. 49. 21-28 грудня. URL: https://dt.ua/SCIENCE/tochka_bifurkatsiyi_dlya_ukrayini.html (дата звернення: 15.07.2018).
17. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми: Університетська книга, 2005. 324 с.
18. Петрович Й.М. Управління діяльністю організаційно-виробничих систем: навч. посібник. Київ: Знання, 2013. 510 с.
19. Покотилова В.І. Ефективні системи управління інноваційними процесами. *Економіка АПК*. 2009. № 5. С. 42-48.

20. Україна 2030. Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів. Кальварія, 2017. 164 с.
 21. Іванишин В.В. Лізинг та його розвиток в Україні. Київ: Знання України, 2002. 57 с.

Refereces

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "About scientific and scientific and technical activities" dated November 26, 2015 No. 848-VIII, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (access date July 23, 2018).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Priority Branches of Science and Technology Development" dated July 11, 2001 No. 2623-III, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> (access date July 22, 2018).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "About the special regime of innovative activities of technology parks" dated July 16, 1999 No. 991-XIV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (access date July 22, 2018).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On Innovation Activity" dated July 4, 2002 No. 40-IV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (access date July 23, 2018).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On Investment Activity" dated September 18, 1991 No. 1560-XII, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (access date July 25, 2018).
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About the State Agency for Investments and Development" dated May 17, 2010 No. 356-2010-p, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/356-2010-%D0%BF> (access date July 25, 2018).
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of definition of medium-term priority directions of innovation activity of the national level for 2012-2016 years" dated March 12, 2012 No. 294-2012-p, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/294-2012-%D0%BF> (access date July 24, 2018).
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of definition of medium-term priority directions of innovation activity of the national level for 2017–2021 years" dated December 28, 2016 № 1056, available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249657691> (access date July 24, 2018).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On the Priority Directions of Innovation Activity in Ukraine" dated December 05, 2012 No. 3715-VI, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (access date July 22, 2018).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Action Plan for Implementation of the Reforming Concept of the State Policy in the Innovation Sphere for 2015—2019 Years" dated June 4, 2015 No. 575-2015-p, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80> (access date July 24, 2018).
11. Kvasnytska, R.S. and Ardashkina, N.S. (2009), "Peculiarities of innovative activity of enterprises in modern conditions", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6, pp. 247-251.
12. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date August 04, 2018).
13. Myhaulov, M.H. "Strategic directions of material and technical support of agrarian enterprises", *Ahrosvit*, available at: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2544&i=1> (access date July 15, 2018).
14. Lupenko, Yu.O. et al. (2015), *Materialno-tekhnichne zabezpechennia silskoho hospodarstva Ukrainy* [Material and technical support of agriculture in Ukraine], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, 144 p.
15. Okhotnikova, O.M. and Yefymenko, M.M. (2012), "Main areas of innovative development of Ukraine: the state and prospects", *Problemy innovatsiino-investytsiynoho rozvytku*, no. 4, pp. 15-22.
16. Zghurovskiy, M. (2007), "Bifurcation point for Ukraine", *Dzerkalo tyzhnia*, Vyp. 49. 21-28 december, available at: https://dt.ua/SCIENCE/tochka_bifurkatsiyi_dlya_ukrayini.html (access date July 15, 2018).
17. Illiashenko, S.M. (2005), *Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom* [Innovative Development Management], tutorial, 2nd edition, corrections and additions, Universytetska knyha, Sumy, Ukraine, 324 p.
18. Petrovych, Y.M. (2013), *Upravlinnia diialnistiu orhanizatsiino-vyrobnychkh system* [Management of the activities of organizational and production systems], tutorial, Znannia, Kyiv, Ukraine, 510 p.
19. Pokotylova, V.I. (2009), "Effective systems of management of innovation processes", *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 42-48.
20. *Ukraina 2030. Doktryna zbalansovanoho rozvytku* [Ukraine 2030. A Doctrine for Sustainable Development] (2017), 2nd edition, Kalvariia, Lviv, Ukraine, 164 p.
21. Ivanyshyn, V.V. (2002), *Lizynh ta yoho rozvytok v Ukraini* [Leasing and its development in Ukraine], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 57 p.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Подільського державного аграрно-технічного університету М.В. Місюк